

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport
Zandwinning ten behoeve van
de Westerschelde-containerterminal

18 april 2003

1202-97

ISBN 90-421-1142-9
Utrecht, Commissie voor de milieueffectrapportage.

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING.....	1
2. OORDEEL OVER HET MER.....	2
2.1 Algemeen	2
2.2 Toelichting op het oordeel.....	2
2.2.1 Verschillen locatie B en C	2
2.2.2 Kustverdediging.....	2
2.2.3 Milieurendement van strokenwinning.....	3
2.2.4 Optimumdiepte.....	3
2.2.5 Beton- en metselzand.....	4
2.2.6 Afstemming op vrijkomen van ophoogmateriaal	4

1. INLEIDING

Voor de aanleg van de Westerschelde-containerterminal (WCT) wil Zeeland Seaports maximaal circa 20 miljoen m³ zand winnen in de Noordzee. Daarvoor is een vergunning nodig op grond van de Ontgrondingenwet. Het bevoegde gezag is de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, vertegenwoordigd door Rijkswaterstaat, directie Noordzee Om Voor dit besluit moest op grond van het gewijzigd Besluit m.e.r. 1994 en de Wet milieubeheer (Wm) een milieueffectrapport (MER) worden opgesteld.

Bij brief van 26 februari 2003¹ heeft Rijkswaterstaat, directie Noordzee de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over het opgestelde milieueffectrapport (MER). Het MER is op 4 maart 2003. ter inzage gelegd².

Het advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.³ De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd.

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen⁴, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. In dit advies verwijst de Commissie naar een reactie wanneer deze naar haar oordeel:

- informatie bevat over een essentiële tekortkoming in het MER, waarvoor de Commissie adviseert een aanvulling op het MER op te stellen alvorens de besluitvorming doorgang kan vinden;
- informatie bevat over de inhoud van het MER die van belang is voor de besluitvorming en waarover zij een aanbeveling doet in het advies.

Op grond van artikel 7.26, lid 1 van de Wm toetst de Commissie:

- aan de richtlijnen van het MER⁵, zoals vastgesteld op 28 februari 2002;
- op eventuele onjuistheden⁶;
- aan de wettelijke regels voor de inhoud van een MER⁷.

Tijdens de toetsing inventariseert de Commissie eerst of er tekortkomingen zijn in het voldoen aan de wettelijke vereisten en de richtlijnen en gaat zij na welke onderdelen van het MER in aanmerking komen voor een positieve vermelding. Vervolgens beoordeelt de Commissie de ernst van de tekortkomingen. Daarbij staat de vraag centraal of de benodigde informatie aanwezig is om het milieubelang een volwaardige plaats te geven bij het besluit over de aanvraag van de ontgrondingsvergunning.

Is dat naar haar mening niet het geval dan betreft het een *essentiële tekortkoming*. De Commissie zal dan adviseren tot een aanvulling. Overige tekortkomingen worden in het toetsingsadvies opgenomen, voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. Deze werkwijze impliceert dat de Commissie zich in het advies tot hoofdzaken beperkt en niet ingaat op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

¹ Zie bijlage 1.

² Zie bijlage 2.

³ Zie bijlage 3 voor de samenstelling van de werkgroep en andere projectgegevens.

⁴ Zie bijlage 4 voor een lijst hiervan.

⁵ Wm, artikel 7.23, lid 2.

⁶ Wm, artikel 7.23, lid 2.

⁷ Wm, artikel 7.10

2. OORDEEL OVER HET MER

2.1 Algemeen

De Commissie is van oordeel dat **de essentiële informatie in het MER aanwezig** is.

Het MER is een prettig leesbaar document. Het opnemen van oorzaak-gevolg-schema's maakt duidelijk dat er veel mogelijke verbanden zijn beschouwd.

2.2 Toelichting op het oordeel

De opmerkingen in het verdere advies zijn niet van invloed op het hierboven gegeven positieve oordeel. De Commissie hoopt hiermee wel een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de verdere besluitvorming. De opmerkingen betreffen:

- de verschillen tussen locaties B en C;
- de effecten op de kracht van golven en de invloed op de afslag van de kust;
- het milieurendement van strokenwinning;
- een mogelijke optimumdiepte voor zandwinning;
- afstemming op vrijkomen van ophoogmateriaal.

2.2.1 Verschillen locatie B en C

Het MER gebruikt een multicriteria-analyse (mca) om de alternatieven en varianten te vergelijken en komt uit op een voorkeur voor locatie B.

De Commissie tekent daarbij aan dat de toepassing van een multicriteria-analyse de verschillen tussen B en C waarschijnlijk overbelichten. Dit heeft zij echter niet kunnen controleren omdat niet alle stappen de mca goed gedocumenteerd waren. In deze situatie lijkt toepassing van mca overigens overbodig.

De verschillen tussen de alternatieven zijn in het MER duidelijk weergegeven. Daarom beschouwt de Commissie het bovenstaande commentaar niet als essentiële tekortkoming.

2.2.2 Kustverdediging

Uit het MER werd niet duidelijk of de effecten op de kustmorfologie alleen bij gemiddelde omstandigheden zijn berekend of ook bij extreme omstandigheden.

Uit de toelichting die de initiatiefnemer de Commissie heeft verstrekt, bleek dat het MER zich heeft gebaseerd op het RIKZ-onderzoek *Zandwinning op de zeebanken; effecten op golfcondities langs de kust van de Zeeuwse en Zuid-Hollandse eilanden*, waarin ook met extreme omstandigheden is gerekend.

De Commissie heeft het rapport bij haar toetsing betrokken en onderschrijft dat ook met extreme omstandigheden is gerekend. In het RIKZ-onderzoek wordt ook duidelijk dat niet alle factoren die golfaanvallen en kustmorfologie bepalen, bekend zijn.

‡ De Commissie adviseert om te overwegen de ontwikkeling van de kustmorfologie als onderdeel van het evaluatieprogramma op te nemen.

2.2.3 Milieurendement van strokenwinning

Het MER gaat uit van de onderstelling dat het ecologisch herstel van het wingebied sneller verloopt als er in het zandwingebied stroken oorspronkelijke zeebodem “ongeroerd” blijven staan. De Commissie heeft gevraagd of dit gebaseerd is op ervaring elders. Dit blijkt niet zo te zijn: de verwachting dat “strokenwinning” milieurendement oplevert is gebaseerd op *expert judgement*.

Bij strokenwinning is het totale oppervlaktebeslag groter dan zonder strokenwinning. Aan een nog niet bewezen milieuvoordeel is dus in ieder geval ook een milieunadeel verbonden.

‡ De Commissie adviseert om, als besloten wordt om strokenwinning voor te schrijven, in ieder geval brede stroken voor te schrijven⁸ en om te monitoren of strokenwinning werkelijk een sneller ecologisch herstel bevordert.

2.2.4 Optimumdiepte

Het MER beschouwt (de effecten van) winning op twee diepten: tot 2 m diepte (ondiepe winning) en tot de maximale diepte van de sleepopperzuiger (afhankelijk van de waterdiepte 10 tot 20 m onder het zeebodemoppervlak; diepe winning).

Uitgaand van een vaststaande zandbehoefte betekent diepe winning ook automatisch een kleiner oppervlak en daarmee een beperking van aantasting.

Diepe winning “scoort” echter in het MER slechter dan ondiepe winning omdat o.a.

- er zuurstofarme lagen kunnen ontstaan;
- het morfologisch herstel langer duurt;
- de kans groter is dat er blijvende aantasting van het beschermde gebied⁹ optreedt.

Het zou voor de hand liggen om als basis voor het meest milieuvriendelijk alternatief te zoeken naar een optimumdiepte, waarbij enerzijds de voordelen van een klein oppervlak spelen, en anderzijds de nadelen zoals blijvende aantasting van het beschermde gebied, mogelijk optreden van zuurstofarme lagen of trager morfologisch herstel, zo gering mogelijk zijn. Het MER gaat hieraan echter voorbij. De Commissie heeft begrepen dat er bij de opstelling van het MER wel andere diepten zijn verkend, en dat de effecten van bijvoorbeeld winning tot 2 meter en winning tot 4 meter nauwelijks lijken te verschillen. Dit blijkt ook uit ander onderzoek. In het (definitieve) MER is dit echter niet inzichtelijk gemaakt.

Op dit moment lijkt het vigerend beleid geen mogelijkheden te geven voor winning dieper dan 2m. Nieuwe beleidsvoornemens leken die mogelijkheden – onder strikte condities – wel te gaan geven. Het Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen 2 (SOD2), waarvan deel 1 en 2 zijn verschenen, zal echter vermoedelijk niet worden afgerond met een regeringsstandpunt en een besluit na behandeling door de Kamer. Over de toekomst van het SOD2 wordt binnenkort een mededeling aan de Kamer verwacht. Behandeling van het Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee 2 in de Ministerraad is pas gepland in juni 2003.

⁸ Het MER geeft als voorbeeld “ongeroerde” stroken van 25 m breed tussen afgravingsgeulen van 100 m breed. In bijlage 5 bij de vergunningaanvraag is sprake van bredere “ongeroerde” stroken van 40 m breed tussen afgravingsgeulen van 220 m. Overigens merkt S. van den Akker (reactie 5, bijlage 4) terecht op dat onduidelijk is of de taluds tussen de stroken tot de “ongeroerde” stroken, tot de afgravingsgeulen, of helemaal niet worden meegerekend in deze cijfers.

⁹ De Noordzee valt onder de bescherming van het Structuurschema Groene Ruimte.

‡ De Commissie gaat ervan uit dat het besluit over de vergunningaanvraag zal worden genomen onder het vigerend beleid en dat daarbij winning van ophoogzand dieper dan 2 m niet is toegestaan. Mocht een grotere winddiepte binnen het beleidskader mogelijk worden en voor dit project worden overwogen, dan kan het project een bijdrage leveren aan kennis over de voor- en nadelen van diepere winning. De Commissie adviseert om in dat geval extra aandacht te besteden aan monitoring.

2.2.5 Beton- en metselzand

Het MER geeft aan dat de drie locaties steekproefsgewijs zijn onderzocht en dat voldoende zand met de kwaliteit ophoogzand wordt verwacht; het maakt niet duidelijk hoe met zand van andere kwaliteit (vooral op grotere diepte te verwachten) wordt omgegaan. Bij de winning van ophoogzand kunnen lagen met beton- en metselzand worden aangetroffen. Het is dan niet duidelijk in hoeverre dit initiatief – buiten de doelstelling van het initiatief zelf – kan en mag bijdragen aan het oplossen van het tekort van beton- en metselzand.

‡ De Commissie adviseert om bij de vergunningverlening aandacht te besteden aan dit aspect.

2.2.6 Afstemming op vrijkomen van ophoogmateriaal

Het MER geeft aan dat er geen mogelijkheden zijn om aan te sluiten op andere werkzaamheden¹⁰ in de omgeving waarbij mogelijk bruikbaar ophoogzand vrijkomt, omdat dat niet past in de planning.

‡ Mocht de planning wijzigen ten opzichte van waar het MER van uitgaat, dan ontstaan nieuwe mogelijkheden. De Commissie adviseert om in dat geval alsnog te (laten) onderzoeken in hoeverre via “werk-met-werk-maken” milieuvoordelen zijn te behalen.

¹⁰ De Bestendige Deputatie van de Provincieraad van Antwerpen (reactie 4, zie bijlage 4) vraagt onder andere te onderzoeken in hoeverre een koppeling met werkzaamheden ter verruiming van de vaargeul van de Westerschelde mogelijk is. In antwoord op ook de Bewoners-/Belanghebbendengroep Moerdijk Zandvliet en het Bewonerscomité Bredasestraat e.o. (reactie 5) heeft de initiatiefnemer aangegeven “niets liever te willen dan zand winnen in de Westerschelde en dat gebruiken voor landaanwinning bij de WCT”.